

**memo aan de
gemeenteraad**

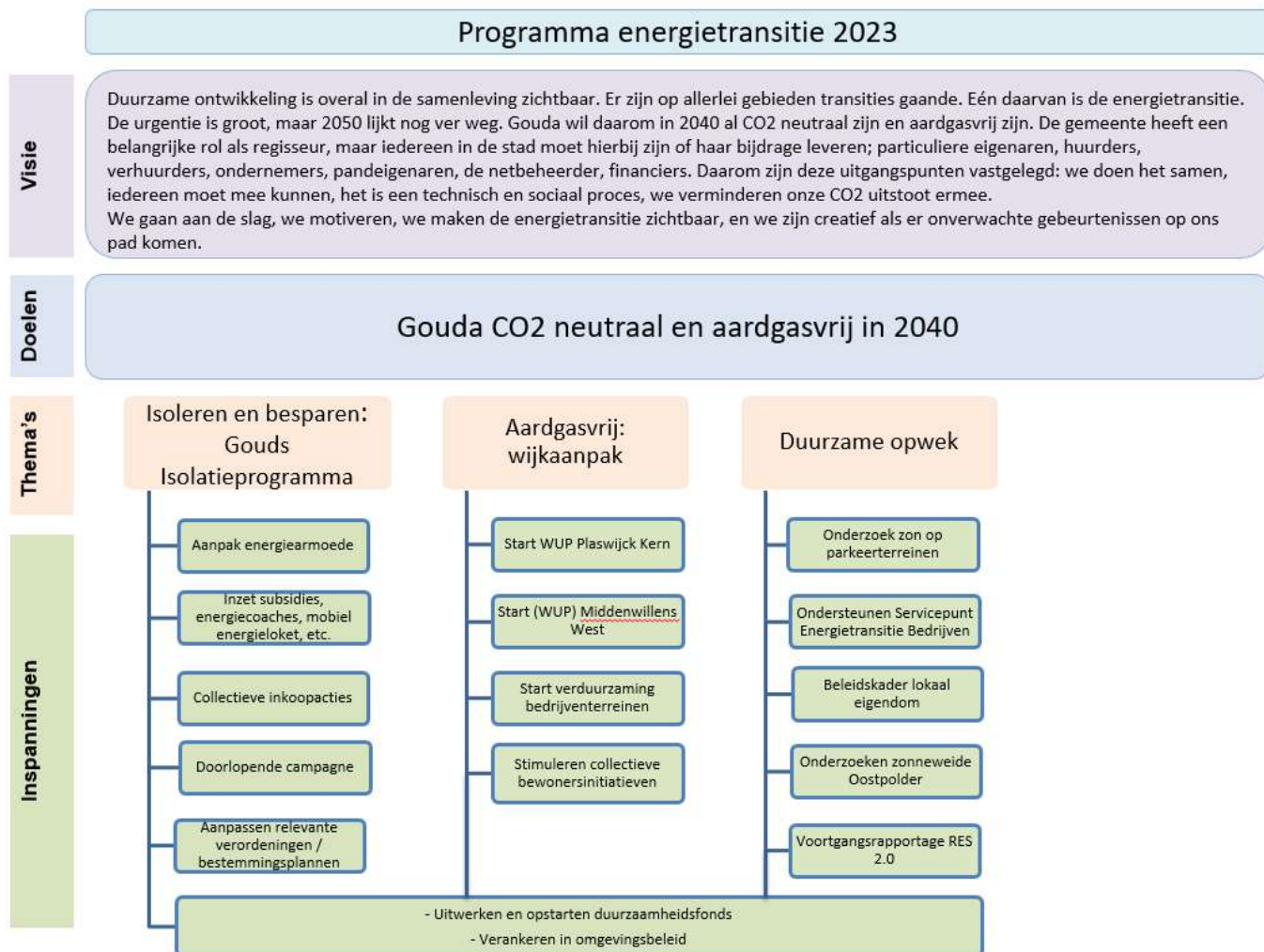
aan de gemeenteraad
dossiernummer 7305
onderwerp Voortgangsrapportage programma energietransitie

van het college van burgemeester en wethouders
datum 27 juni 2023

memo

Bijgaand biedt het college de raad een overzicht van de voortgang van het programma energietransitie. Het programmaplan energietransitie gebouwde omgeving is op 20 december 2022 vastgesteld en gedeeld met de raad (dossier 6738). In het programmaplan is onderstaand overzicht van activiteiten voor 2023 opgenomen. In bijgaande rapportage wordt per onderdeel toegelicht wat de stand van zaken is.

Eind dit jaar zullen de activiteiten voor 2024 worden bepaald. De raad zal daar over worden geïnformeerd.

Programma Energietransitie gebouwde omgeving
Voortgangsrapportage juni 2023

Isoleren en besparen: Gouds Isolatieprogramma

Bij het vaststellen van de Transitievisie Warmte is gevraagd om een Gouds Isolatieprogramma. Dit GIP is december 2022 vastgesteld. Het GIP heeft als streven alle woningen uiterlijk in 2040 op het niveau van de Standaard en Streefwaarden te hebben geïsoleerd. Kortweg betekent dit dat vooroorlogse woningen label D moeten hebben en naoorlogse woningen label B. Daarmee zijn alle woningen klaar om aardgasvrij te worden. Hieronder volgt een kwalitatieve rapportage van acties. Er wordt nog gewerkt aan een monitor om inzicht te krijgen in het aantal uitgevoerde isolatiemaatregelen.

Aanpak energiearmoede

Afgelopen winter is, als onderdeel van het Winterplan, gestart met een huis-aan-huis aanpak. Klimaatroute gaat namens de gemeente langs de deuren. De focus ligt op sociale huurwoningen en slechte energielabels. Tot nu toe zijn 3.230 huishoudens benaderd, waarvan 1.926 huishoudens een energieadvies, inclusief het aanbrengen van kleine energiebesparende maatregelen, hebben ontvangen. Dit is een conversie van 60%. De komende maanden worden nog eens 3.000 huishoudens benaderd voor een energieadvies.

Daarnaast worden via de Voedselbank tasjes met kleine energiebesparende maatregelen uitgedeeld. Inmiddels zijn zo'n 300 tasjes uitgedeeld. Huishoudens die zich nieuw aanmelden krijgen ook een tasje. In april zijn er tevens 500 tasjes uitgedeeld bij de grootste moskee van Gouda. Tot slot zijn er ledlampen verstrekt aan kringloop Gouda. Bij aankoop van een armatuur kreeg de koper er een gratis geschikte ledlamp bij. Op deze manier zijn zo'n 200 lampen uitgedeeld

Om de energierekening verder te verlagen wordt onderzoek gedaan naar het opzetten van een subsidie en een witgoedregeling voor de doelgroep met energiearmoede. In juli zal de gemeente nog eens rond de € 600.000,- ontvangen van het Rijk voor de bestrijding van energiearmoede.

Inzet subsidies, energiecoaches, mobile energieloket, etc.

Subsidies

Drie jaar geleden is de gemeente begonnen met de subsidie Samen Aardgasvrij Gouda (SAG) om bewoners te stimuleren om samen energiebesparende activiteiten uit te voeren. Hier is 14 keer gebruik van gemaakt. In 2022, na het vaststellen van de Transitievisie Warmte, kwam er een subsidie bij voor bewonersinitiatieven die grotere onderzoeken naar aardgasvrij wilden, Samen naar duurzame warmte (SDW). Van deze regeling is één keer gebruikt gemaakt door een bewonerscollectief rondom de Krugerlaan. In 2023 zijn beide regelingen samengevoegd onder de noemer Samen naar een duurzame omgeving (SDO). Deze regeling is zowel voor bewoners als bedrijven beschikbaar. Er zijn nog geen formele aanvragen binnen voor deze regeling, wel is bekend dat in ieder geval twee bedrijventerreinen en vijf bewonersinitiatieven een aanvraag voorbereiden. Aanvragen worden getoetst aan de doelstellingen van de Transitievisie Warmte en de Regionale Energiestrategie MH. Alleen kosten voor proces, communicatie, advies en onderzoek worden vergoed. Uitvoering van maatregelen komt niet in aanmerking voor deze subsidie. De regeling loopt tot en met 2026. Jaarlijks is er € 100.000,- beschikbaar voor bewonersinitiatieven en € 70.000 voor bedrijventerreinen.

Naast deze subsidies voor initiatieven is het streven een gemeentelijke regeling te ontwikkelen voor particuliere eigenaren voor het uitvoeren van maatregelen. Mogelijk dat hier onderscheid gemaakt gaat worden voor slechte labels en monumenten. Dit wordt nog nader uitgewerkt. Tot slot wordt dit najaar gestart met doe-het-zelf vouchers, omdat doe-het-zelvers voor de meeste rijkssubsidies niet in aanmerking komen.

Coaches en klussers

Op dit moment zijn er 18 energiecoaches actief en is er nog eentje in opleiding. In de afgelopen twee jaar zijn ruim 1000 aanvragen afgehandeld. Dit betekent dat iedere coach zo'n 25 tot 30 adviezen per jaar uitbrengt. Waarbij de piek steeds ligt in de wintermaanden en in de zomer het aantal aanvragen helemaal inzakt.

Daarnaast heeft de gemeente drie energiekussers die kleine maatregelen aanbrengen namens de gemeente. De klussers krijgen hun aanvragen op twee manieren. Via de coaches die al achter de voordeur zijn geweest. Zij melden cliënten aan als ze slecht ter been zijn en/of het vermoeden hebben dat er armoede is en dat de kleine maatregelen niet zelf aangeschaft kunnen worden. Daarnaast

komen aanvragen binnen via het sociaal team. De klussers zijn pas sinds februari actief. Inmiddels hebben zij 17 mensen van kleine maatregelen voorzien.

Tot slot werkt Gouda samen met de organisatie Junior Energiecoach. Junior Energiecoach is een organisatie die lessen heeft ontwikkeld over energiebesparing. Junior Energiecoach is voor kinderen van ongeveer 7 tot 12 jaar. Vijf weken lang gaan ze met korte opdrachten aan de slag met energiebesparing. Bijvoorbeeld het vervangen van oude lampen voor Ledlampen en de verwarming een graadje lager zetten. Zo leveren zij thuis direct een bijdrage aan energiebesparing. Junior Energiecoach heeft afgelopen schooljaar voor twee schoolklassen de lessen verzorgd en heeft hierbij 31 gezinnen met 179 gezinsleden bereikt. In 2023 zullen vooral schoolklassen meedoen met allerlei ludieke energie-bespaar-opdrachten die ze op school en thuis moeten uitvoeren (en daarbij natuurlijk ook hun ouders meenemen).

Groene bon

Bij de verschillende groene bon acties afgelopen jaren zijn er 3706 groene bonnen voor huurders en 2802 groene bonnen voor particuliere eigenaren weg gegeven. Deze waren 75 euro per stuk waard en konden ingeruild worden bij o.a. Praxis, Gamma, Eos verlichting etc. voor energiebesparende middelen, denk aan tochtstrips, radiatorfolie, etc.

Mobiele Energieloket

Vorig jaar heeft de gemeente het mobiele energieloket aangeschaft. Dit loket is feitelijk een grote aanhangwagen die ingezet kan worden om bewoners te adviseren over verduurzaming. Het loket wordt gemiddeld zo'n 2x per maand ingezet. De eerste vrijdag van de maand in de binnenstad en meestal de tweede zaterdag van de maand bij de Gamma. Daarnaast wordt het loket ingezet bij evenementen, zoals onlangs bij Gouda Maakt Toekomst. Voor dit najaar staat een 'road show' langs verschillende wijken gepland.

Collectieve inkoopacties

Er wordt gewerkt aan het opzetten van collectieve inkoopacties voor verschillende vormen van schilisolatie. Om het verduurzamen van particuliere woningen verder te versnellen wordt daarnaast een aanpak overwogen waarbij een blok woningen met ongeveer hetzelfde type woning compleet wordt ontzorgd bij het verduurzamen van de woning. Gedacht wordt aan blokken/buurtten van zo'n 100 woningen per keer, waarbij de woningeigenaar een aanbod krijgt voor schilisolatie, aanpassen van de installaties en zonnepanelen. Daarnaast is de bedoeling bewoners ook te ondersteunen in het aanvragen van subsidies en indien nodig een lening bij het warmtefonds. Deze aanpak moet een samenwerking worden tussen gemeente, Goudse bedrijven en de Energiecoöperatie Gouda.

Zowel bij de collectieve inkoopacties als bij de blokgewijze aanpak speelt de kwestie van natuurvriendelijk isoleren. De wet natuurbeheer schrijft voor dat er eerst moet worden onderzocht of er geen beschermde soorten in de spouwmuur of het dak zitten. Hiervoor moet de gemeente een Soortenmanagementplan (SMP) opstellen. De doorlooptijd van een SMP is echter zo'n 2 jaar. Er wordt nu gekeken of dit op de één of andere manier slim kan worden aangepakt, waarbij de soorten worden beschermd en de isolatieacties geen/minimale vertraging oplopen.

Doorlopende campagne

De campagne 'Dit doen wij, wat doe jij?' is in 2019 gestart. Via de website MaakGoudaDuurzaam en bijbehorende nieuwsbrief, de socials, de Goudse Post en het AD (advertenties en redactioneel), twee digitale kranten, Gouda Bruist, nieuwsbrieven van de beide woningcorporaties en buitenreclame

worden bewoners en bedrijven in Gouda aangezet tot actie om te verduurzamen.

Er is voor gekozen om echte inwoners, ondernemers en ook huurders van gemeentelijk vastgoed met hun pand uit te lichten en hun verhaal te laten vertellen over energie besparen en verduurzaming en wat dit heeft opgeleverd. Hier zijn ook filmpjes van gemaakt.

Met enige regelmaat wordt de campagne geüpdatet met nieuwe bewonersacties. Afgelopen maand zijn daar weer negen 'modellen' voor geworven bij het festival Gouda Maakt Toekomst. Vanaf 10 juli start weer een buitencampagne waarbij ook klimaat en groen worden meegenomen.

Duurzame Markt

Een andere manier om bewoners bewust te maken en aan te zetten tot actie is de duurzame markt. In juni heeft de gemeente op de duurzame markt *Gouda Maakt Toekomst* op Goudasfalt gestaan en in het najaar (16 september 2023) organiseert de gemeente zelf een Duurzame Markt in de Sint Janskerk. Deelname is gratis, gemiddeld staan er zo'n 40 kramen en komen er rond 1.200 bezoekers op af.

Aanpassen regelgeving

In 2020 is de regeling Erfgoed en Duurzaamheid van start gegaan met als doel het verduurzamen van monumenten en panden binnen het beschermd stadsgezicht en haar randen inzichtelijker en makkelijker te maken. Na twee jaar is het tijd om de regeling te evalueren. Aanleiding hiervoor zijn geluiden uit de stad en de ervaring bij aanvragers die aangeven dat de regels (te) complex zijn. Maar ook de energiecrisis en de oproep uit de maatschappij om te versnellen met verduurzaming. In nauwe samenwerking met de Energiecoöperatie Gouda (EcG) is een uitvraag uitgezet voor een externe, onafhankelijke partij die de evaluatie gaat uitvoeren. De evaluatie bestaat uit een bureau-, bewoners- en referentieonderzoek op het gebied van inhoud, proces en communicatie. De evaluatie levert uiteindelijk concrete verbeteradviezen voor de regeling. De resultaten worden in het vierde kwartaal van 2023 verwacht. Ook in de uitvoering wordt nauw samengewerkt met EcG om te waarborgen dat het belang van bewoners voldoende wordt gedekt tijdens de evaluatie.

Daarnaast wordt gekeken in hoeverre bestemmingsplanregels in de weg zitten bij verduurzaming. Het gaat dan bijvoorbeeld om regels die beperkend zijn bij het isoleren van de gevel aan de buitenkant of verhogen van de nokhoogte bij dakisolatie.

Aardgasvrij: wijkaanpak

In de TVW zijn twee buurten aangewezen als verkenningsblok. Dit betekent dat de gemeente in deze buurten als eerste aan de slag gaat met een wijkaanpak gericht op aardgasvrij.

Start Plaswijck Kern

Plaswijck Kern omvat de Hoefs, winkelcentrum Bloemendaal, de Prinsessenflats en het gebied rond sporthal De Mammoet. Uit de TVW bleek op basis van nationale kosten dat een warmtenet op basis van aquathermie mogelijk voordelig is. Het afgelopen jaar lag de focus op kennismaken met alle stakeholders in het gebied en het nader uitzoeken van isolatiegraad van woningen en onderhoudsplanning van de woningcorporaties. Veel aandacht is gegaan naar gesprekken met Wijkenergie2804 en ondersteuning van de verschillende bewonersinitiatieven in dit gebied en in de hele wijk Plaswijck. Deze initiatieven variëren van kierdichting, gezamenlijke inkoop van isolatiemaatregelen tot onderzoeken naar volledig aardgasvrij. De volgende stap is kijken of deze initiatieven bij elkaar kunnen worden gebracht tot een gezamenlijke aanpak voor Plaswijck Kern of dat in kleinere eenheden toegewerkt gaat worden naar aardgasvrij.

Start Middenwillens West

Middenwillens West (MWW) is een buurt van ca. 100 woningen. MWW is aangewezen omdat zich hier een natuurlijk moment voordoet waarop de overstap naar een aardgasvrij alternatief kansrijk lijkt: de cv-installaties van deze woningen uit 2005 zijn op korte termijn aan vervanging toe.

Gelijktijdig start het bewonersinitiatief Energie uit Achterwillens (EuA) in de omliggende wijken (i.e. Slagenbuurt, Achterwillens, Wethouder Venteweg en de rest van Middenwillens) met de verkenning voor een (collectief) warmtealternatief. Een vertegenwoordiger van EuA is aangesloten bij de activiteiten vanuit de gemeente in MWW om het draagvlak in de buurt te vergroten, goede afstemming tussen de twee initiatieven te waarborgen en het zoeken naar eventuele gezamenlijke kansen te bevorderen.

Op 28 november 2022 heeft de gemeente een bewonersavond georganiseerd voor MWW waarin kennis is gemaakt, de plannen vanuit de gemeente zijn toegelicht en vooral de vragen, zorgen en wensen van bewoners zijn opgehaald. De bijeenkomst werd door ca. 30% van de uitgenodigde huishoudens bezocht. Uit de bijeenkomst bleek dat de aanwezigen niet onwelwillend staan tegenover het aardgasvrijtraject maar eerst meer inzicht willen in de concrete opties voor hun woning en buurt. Er is afgesproken een tweede bijeenkomst te organiseren waarin de gemeente een aantal kansrijke opties op een rij zet.

Deze tweede bijeenkomst vond plaats op 6 maart 2023 met een opkomst van ca. 20%. Hierin zijn diverse individuele oplossingen besproken, volgens de TVW het meest voor de hand liggende type oplossingen in deze buurt. In het kader van transparantie, openheid en vanwege de gezamenlijke kansen met omliggende buurten zijn ook enkele collectieve oplossingen voorgelegd. De aanwezigen stonden in principe positief tegenover alle opties maar wilden concreet weten wat elke optie betekent op het gebied van (eindgebruikers)kosten, aanpassingen in de woning, doorlooptijd et cetera. Aan het einde van de bijeenkomst spraken de aanwezigen een duidelijke wens uit aan de gemeente: een onderzoek dat meer inzicht geeft in deze zaken. Hierop werd met enkele bewoners afgesproken om een ronde langs de deuren te doen om de overige bewoners die niet aanwezig waren te informeren en persoonlijk te betrekken. Daarna zou een opdracht worden geformuleerd voor een onderzoeksbureau.

Ondertussen vorderden de plannen van EuA en lag er een concrete uitvraag aan de markt voor ondersteuning. Omdat dit onderzoek inhoudelijk overeenkomt met het op te zetten onderzoek in MWW en alle betrokken buurten/wijken mogelijk samen een plek hebben in een collectieve oplossing, is ervoor gekozen om de onderzoeken samen te voegen. Dit betekent concreet dat het verkenningsblok MWW is opgenomen in het doelgebied van het onderzoek van EuA. Het onderzoek wordt uitgevoerd met hulp van de marktpartij BuurtWarmteWijzer. Zij combineren financieel-technische rekenmodellen met vroegtijdige bewonersparticipatie. Bewonerswensen en -input vormen het uitgangspunt van de warmteverkenningen.

Hiermee komt een interessante samenwerking tot stand tussen bewoners, markt en gemeente. Uiteraard houdt de gemeente de eindverantwoordelijkheid over het verkenningsblok. Op dit moment wordt er gewerkt aan het opzetten van de samenwerking en de aanpak in het doelgebied.

Start bedrijventerreinen

De nieuwe subsidieregeling Samen naar een duurzame omgeving biedt bedrijventerreinen nu ook de mogelijkheid om zelf de eerste stappen te zetten in de energietransitie. Van de bedrijventerreinen is Gouwespoor het meest actief. Daar ligt al een eerste onderzoek naar een alternatief voor aardgas. Met subsidie van de gemeente zal dit onderzoek verder worden verdiept. Daarnaast zijn ook de eerste gesprekken gaande op kromme Gouwe en in de Spoorzone om na te denken over een duurzaam alternatief voor aardgas.

Stimuleren bewonersinitiatieven

Met het vaststellen van de Transitievisie Warmte werd ook geld beschikbaar gesteld voor het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Met dit geld is een subsidieregeling opgetuigd voor bewoners die onderzoek willen verrichten naar alternatieven voor aardgas (SDW). Een groepje bewoners uit de Krugerlaan e.o. heeft hier gebruik van gemaakt en de technische haalbaarheid van een warmtenet op basis van aquathermie uit de Hollandse IJssel laten onderzoeken. Technisch blijkt een dergelijk warmtenet haalbaar. De gemeente gaat samen met de bewoners, Hoogheemraadschap Rijnland en woningcorporatie Woonpartners dit idee verder uitwerken en onderzoeken op haalbaarheid.

Naast dit onderzoek rond de Krugerlaan ontstaan er overal in de stad (kleinere) initiatieven van bewoners en VvE's die hun woningen willen verduurzamen. Dit varieert van collectieve inkoop van isolatie, kierdichting, tot complete aardgasvrije oplossingen. De gemeente ondersteunt met geld en is waar nodig actief betrokken om bewoners verder te helpen. De verwachting is dat zowel woonbuurten als bedrijventerreinen steeds meer initiatief zullen nemen voor verduurzaming en aardgasvrij worden. Daarom is de tijdelijke regeling vanuit het TVW-budget omgezet naar een subsidieregeling (SDO: samen naar een duurzame omgeving) voor de komende 4 jaar. Jaarlijks is er daarmee budget beschikbaar voor bewoners en bedrijven om gezamenlijk stappen te zetten die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen uit de Transitievisie Warmte en Regionale Energiestrategie.

Duurzame opwek

In de Regionale Energiestrategie 1.0 Midden Holland doet de regio een bod aan het rijk van 0,435 TWh duurzame opwek in 2030. De regio wil dit bod realiseren met zon op dak, boven parkeerterreinen, op waterbassins, langs infrastructuur en op land. Naast de regionale samenwerking gelden voor Gouda dit jaar de onderstaande focuspunten als het gaat om opwek van duurzame energie.

Onderzoek zon op parkeerterreinen

Eind januari is een stageonderzoek afgerond naar de haalbaarheid van zon boven parkeren in Gouda. Hierin is gekeken naar de voor- en nadelen van zon boven parkeren, ook wel een solar carports genoemd. In het onderzoek is ook een opzet voor een afwegingskader gemaakt, waarbij naar sociale, technische en juridische aspecten is gekeken. Uit het onderzoek is gebleken dat zon boven parkeren een interessante maatregel kan zijn, omdat het de energietransitie zichtbaar en tastbaar maakt en omdat er sprake is van meervoudig ruimte gebruik. Voorwaarde is daarbij dat de oorspronkelijke functie(s) van het terrein behouden blijven.

Ondersteunen SEB

Om de energietransitie bij bedrijven te versnellen is in 2022 het Servicepunt Energietransitie Bedrijven Midden Holland opgericht. Het SEB ondersteunt bedrijven bij verduurzaming van het pand en het realiseren van eigen opwek. De gemeente hoefde uiteindelijk niet meer financieel bij te dragen omdat provincie en rijk voldoende bijdragen om het eerste jaar te financieren.

Beleidskader Lokaal eigendom

In het Klimaatakkoord en in de RES zijn afspraken gemaakt over lokaal eigendom. In het Klimaatakkoord en in het voorstel voor actualisering van de provinciale omgevingsverordening is het streven naar 50% lokaal eigendom bij zon- en windprojecten opgenomen. Hier is voor gekozen, omdat de verantwoordelijkheid dan in gelijke delen door een commerciële initiatiefnemer en lokale eigenaren wordt gedeeld. Dit streven is in de RES Midden-Holland overgenomen.

Dit beleidskader beschrijft de kaders voor lokaal eigendom en aanvullende financiële participatie en toegevoegde waarde voor de omwonenden in vergunningplichtige energieprojecten in de gemeente.

Onderzoek zonneweide Oostpolder

Het onderzoek naar de mogelijkheden van een zonneweide in de Oostpolder is onderdeel van het uitwerken van alle zoekgebieden zoals in de RES 1.0 zijn aangegeven. Voor het zoekgebied in de Oostpolder zijn de mogelijkheden verminderd doordat de sportvelden van DONK, het recreatieve ommetje en het geboortebos eruit zijn gehaald. Er blijft nog een relatief kleine strook over waar zonnepanelen bespreekbaar zijn. Dit is vastgelegd in de zogenaamde gebiedsbeschrijving en de kansencarta van Midden Holland waar alle uitgewerkte zoekgebieden zijn terug te vinden. Daarnaast is ook een afwegingskader opgesteld om initiatieven voor zonneweides te kunnen toetsen. Beiden onderdelen worden als 'programma zon op veld' voorgelegd aan de gemeenteraden van Midden Holland.

Met het onderzoek naar zon boven parkeren, het beleidskader lokaal eigendom en het programma zon op veld komen een aantal onderdelen over duurzame opwek in Gouda samen. Er is daarom besloten tot het ontwikkelen van een overkoepelend beleidskader Zon, waarin wordt gekeken naar zonne-energie in het brede zin en deze losse onderdelen in worden opgenomen. Dit kader moet duidelijkheid geven naar bewoners van Gouda, hoe de gemeente naar zonne-energie kijkt. En daarnaast moet het stuk ook tot uitvoering van het beleid leiden, door de concrete actiepunten die er in worden opgenomen. Het streven is dit beleidskader Zon eind dit jaar voor te leggen aan de raad ter besluitvorming.

De afgelopen twee maanden is via enquêtes, straatgesprekken en bijeenkomsten geparticipeerd over verschillende onderdelen van het beleidskader Zon.

Voortgangsrapportage RES

De voortgangsrapportage RES 2023 is 7 juni jl. gedeeld met de raad (zie dossier 7217). Later dit jaar volgt een besluit over het al dan niet herijken van de RES 1.0. In een dergelijke herijking kunnen nieuwe zoekgebieden voor zon worden verwerkt en kan ook windenergie worden meegenomen. Over

de RES staan nog een aantal moties open. De raad is daar via het memo Stand van zaken regionale energiestrategie van 18 april jl. over geïnformeerd. (dossier 6954)

Overkoepelende thema's

Uitwerken duurzaamheidsfonds

Op 14 december 2022 heeft de raadscommissie Fysieke Leefomgeving in een werksessie de kaders verkend. De input uit deze werksessie is gebruikt als uitgangspunt om in samenspraak met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) een verordening voor het duurzaamheidsfonds uit te werken. Inmiddels hebben ambtelijk adviseurs van de betrokken vakdisciplines en de externe stakeholders hun input op een conceptverordening geleverd. En wordt gewerkt aan de afronding. Naar verwachting zal direct na het zomerreces een voorstel aan het college worden aangeboden zodat de gemeenteraad daarna een besluit kan nemen.

Verankeren in omgevingsbeleid

De komst van de Omgevingswet is heel relevant voor de beleidsontwikkelingen op gebied van de energietransitie. Beslissingen over onder meer collectieve warmtevoorziening, opwek van elektriciteit en de ruimtelijke impact daarvan, ondergrondse (ruimtelijke) ordening, de RES, de Transitievisie Warmte moeten een plek krijgen in het omgevingsbeleid. De gemeentelijke organisatie is lerend en heeft aandacht voor de vraag met welke instrumenten uit de Omgevingswet de gemeente deze zaken een plek kan of moet geven in het omgevingsbeleid.

Vooruitblik

Actualisatie Transitievisie Warmte en Participatie- en communicatiestrategie

Op 8 december 2021 werd bij de besluitvorming rond de Transitievisie Warmte een motie aangenomen om uiterlijk drie jaar na vaststelling te komen tot een bijgewerkte TVW en bijbehorende Participatie- en Communicatiestrategie. Later dit jaar zal een uitvraag worden gedaan om voor eind 2023 opdracht te kunnen verlenen voor de actualisatie. Hiervoor wordt op dit moment de uitvoering van de TVW en participatiestrategie gemonitord, zodat een evaluatie en actualisatie efficiënt en doelgericht kunnen worden uitgevoerd.

Tot slot

In het algemeen kan worden gesteld dat de uitvoering van het programma energietransitie gebouwde omgeving op schema ligt. Er is op dit moment ook voldoende geld beschikbaar om het programma uit te voeren. Tegelijkertijd blijven de uitdagingen groot. Met name de arbeidsmarkt is zorgwekkend. Vacatures zijn moeilijk te vullen, overheden halen mensen bij elkaar weg. En zelfs als het Gouda lukt de bezetting op orde te houden, dan is er ook in de uitvoering een enorme krapte aan mensen en materialen. Dit betekent dat, met alle inspanningen die de gemeente doet, er toch vertraging in de uitvoering kan ontstaan en uiteindelijk het bijstellen van doelen.